

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/dodatki-historyczne-do/55444,Kuryer-Kielecki-dodatek-do-dziennika-Echo-Dnia-poswiecony-wsi-podczas-II-wojny-s.html>
27.02.2026, 17:50

„Kuryer Kielecki” – dodatek do dziennika „Echo Dnia” poświęcony wsi podczas II wojny światowej

11.07.2018

11 lipca 2018 r. w dzienniku „Echo Dnia” ukazał się najnowszy numer „Kuryera Kieleckiego” (nr 2 (42)) pt. „Zapomniani bohaterowie. Wieś polska podczas II wojny światowej”. Dodatek przygotowany został przez historyków z Instytutu Pamięci Narodowej, Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz Muzeum Wsi Kieleckiej – oddział Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie.

W dodatku:

- dr Dorota Koczwańska-Kalita (IPN Kielce) – „Za wybór pomiędzy dobrem a złem”,
- Mariusz Masny (Muzeum Wsi Kieleckiej) – „Mamy obowiązek poznać tę historię”
- dr hab. prof. UJK Jerzy Gapys (Instytut Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach) – „Chłopi, a tradycja narodowa w XIX i XX wieku”
- dr Marek Jedynak (IPN Kielce) – „Wieś jako zaplecze oporu wobec Niemców”
- Ewa Kołomańska (Muzeum Wsi Kieleckiej) – „Konsekwencje polityki niemieckiej”
- Tomasz Kaleta – „W obiektywie sprawców. Nieznane fotografie z operacji przeciwko »Hubalowi«”
- dr Katarzyna Jedynak (Muzeum Wsi Kieleckiej) – „Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie. 817 Poznaj tę historię”
- dr Tomasz Domański (IPN Kielce) – „Próba osądzenia sprawców zbrodni na wsi polskiej po II wojnie światowej”
- dr Rafał Leśkiewicz (IPN Warszawa) – „Internetowe miejsce pamięci – portal tematyczny »Martyrologia wsi polskich«”

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Kuryer Kielecki

specjalna gazeta okolicznościowa

Kuryer Kielecki wydają „Echo Dnia” i Kielecki Ochotniczy Szwadron Kawalerii im. 13 Pułku Ułanów Wiłńskich

NR 2 (42)

Środa, 11 lipca 2018

PROJEKT
KURJERA
KIELECKIEGO
ZREALIZOWANO
PRZY WSPARCU
FINANSOWYM
INSTYTUTU
PAMIĘCI
NARODOWEJ

ZAPOMNIANI BOHATEROWIE

Wieś polska podczas II wojny światowej

ZA WYBÓR POMIĘDZY DOBREM A ZŁEM

Z narracji o tragicznych losach Polaków podczas II wojny wydaje się, że zniknęła na parę dekad lat opowieść o historii polskiej wsi. A przecież niemieckie represje rozpoczęły się od samego początku okupacyjnych rządów i dotknęły w dużej mierze polską wieś.

W 2017 r. Parlament Rzeczypospolitej Polskiej ustanowił nowe święto państwowe – 12 lipca Dzień Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej, chcąc w ten sposób przywrócić pamięć o oddających hold tej części polskiego społeczeństwa, która podczas okupacji niemieckiej poniosła ogromne straty ludzkie i materialne, a także poprzez swoją patriotyczną postawę wpisała się w nurt walki o niepodległość Ojczyzny. Wieś niosła pomoc uciekinierom, osobom ukrywającym się przed prześladowaniami i wysiedlaniem, żywiła mieszkańców miast i żołnierzy Polskiego Państwa Podziemnego, była zapleczem dla pol-

skiej partyzantki, a wielu mieszkańców wsi podjęło walkę w jej oddziałach. Za swoją humanitarną i patriotyczną postawę mieszkańcy wsi byli mordowani, wywożeni do niemieckich obozów koncentracyjnych, wyrzucani z domostw, pozbawiani dóbr.

Łącznie z dystryktu radomskiego, do którego należała Kielecczyna według porządku administracyjnego wprowadzonego przez okupanta, Niemcy wywieźli na „roboty” 234 000 przymusowych robotników. Z całą bezwzględnością i brutalnością ścigano kontyngenty żywnościowe. Po wsiach urządzano regularne ekspedycje karnie. W 1942 r. Niemcy represjonując i mordując ludność żydowską przystąpili do „ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej”. Wtedy to niejednokrotnie chłopcy stali się tymi pierwszymi, którzy udzielali pomocy Żydom.

Pomimo panującego krwawego terroru, opór przedwko Niemcom na wsi był silny. Chociaż jednak go zamać i zahamować aktywność polskiej partyzantki, a także oddać ją od naturalnego wiejskiego zaplecza, Niemcy zmienili taktykę na bardziej brutalną i bezkompromisową. Palono całe wsie i mordowano ludność (w tym dzieci), przeprowadzano oblavy, podczas których dochodziło do masowych rozstrzeliwań, uprowadzeń, morderstw oraz bestialskiego znęcania się nad cywilami. Symbolem przeprowadzonych 817 akcji represyjnych wsi na terenie okupowanej Polski przez Niemców stał się Michniów. Badania wskazują, że ogólna liczba zamordowanych w czasie dwudniowej pacyfikacji Michniowa 12 i 13 lipca 1943 r. wyniosła 204 osoby (102 mężczyzn, 54 kobiety, 48 dzieci w wieku od 9 dni do 15 lat). Akcja w Michniowie przeprowadzona została wbrew jakim-

kolwiek obowiązującym zasadom obowiązującym podczas wojny oraz wbrew międzynarodowym konwencjom regulującym postępowanie z ludnością cywilną w czasie wojny i okupacji. Szacuje się, że w wyniku wojny i zaplanowanej przez Niemców eksterminacji ludności, śmierć poniosło 550 000 – 580 000 mieszkańców województwa kieleckiego (Polaków i Żydów).

II wojna światowa jest wciąż wspomnieniem żywym dla milionów ludzi, nie tylko w Polsce, ale w wielu krajach Europy. Odpowiedzialni za zło Niemcy i komuniści (agresja na Polskę, sojusz z Hitlerem) starali się za wszelką cenę ukryć swe zbrodnie przed oczami świata. Dopiero dziś w całej pełni odkrywamy prawdę o tych tragicznych dziejach. Rola i ofiarności społeczeństw w czasie II wojny światowej jest także obiektem badań naukowych, w których uka-

zuje się prawdziwe oblicze totalitaryzmów.

Obecnie w przestrzeni publicznej trwa nowy spór o pamięć, w którym kwestia słusznosci „sprawiedliwości” polskiego oporu zaczyna być podważana przez część środowisk. Nawet w PRL nie kwestionowano samego faktu, że ten wysiłek narodu polskiego przedwko okupantów niemieckich w latach 1939–1945 to bohaterstwo i ta ofiara są bezdyskusyjne! Za wybór pomiędzy dobrem a złem Polska zapłaciła wysoką cenę. Zapłaciła ją także polska wieś, ale jest to powód do dumy. Wyrazem wdzięczności za tę heroiczną postawę oraz pamięci o ofiarach tamtych tragicznych dni jest ustanowione przez Sejm Rzeczypospolitej święto państwowe – Dzień Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej.

dr Dorota Kocwańska-Kalita
naczelnik Delegatury IPN w Kielcach

Oddając hold ofiarom bestialskiego mordu, powracamy pamięcią do mrocznych lat niemieckiej okupacji, które przyniosły narodowi polskiemu tak wiele bólu i cierpienia. Niemcy spacyfikowali setki polskich wsi. Wśród wielu tragicznie doświadczonych miejscowości znalazł się świętokrzyski Michniów – wieś, która stała się dla nas symbolem zła wojny. Tutaj skupiły się wszelkie przajawy hitlerowskiego okrucieństwa. Naszą powinnością jest pielęgnowanie pamięci o tamtych tragicznych wydarzeniach i przypominanie o nich młodemu pokoleniu Polaków. Nie pozwólmy zatrzeć śladów historii, choćby tej najbardziej dla nas bolesnej.

Agata Wojtysek
Wojewoda Świętokrzyski

Inicjatywa ustanowienia Dnia Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej narodziła się na Ziemi Świętokrzyskiej. Dwa lata temu, podczas uroczystości w Michniowie, zapowiedział wystąpienia z projektem ustawy złożył Władysław Kosiniak-Kamysz. Projekt PSL został poparty przez większość parlamentarną, a święto ustanowione. W tym roku obchodzimy je po raz pierwszy. Zapraszamy 12 lipca 2018 r. do Michniowa. Oddajmy cześć bohaterom i mieszkańcom polskich wsi, którzy kwiaty przy mogile pomordowanych 75 lat temu mieszkańców Michniowa

Adam Jarubas
Marszałek Województwa
Świętokrzyskiego

**Dzień Walki i Męczeństwa
Wsi Polskiej
75. rocznica pacyfikacji
wsi Michniów**

Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach i Muzeum Wsi Kieleckiej zapraszają do udziału w obchodach ustanowionego przez prezydenta RP święta państwowego – 12 lipca. (Program na s. 5)

Mamy obowiązek poznać tę historię!

Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie, będące oddziałem Muzeum Wsi Kieleckiej, upamiętnia 817 wsi polskich, położonych w granicach dzisiejszej Polski, spacyfikowanych w czasie II wojny światowej. Początek dali mu nieznani, ocalili z pacyfikacji mieszkańcy Michniowa. Przez wiele lat chronili pamięć o masakrze dokonanej przez niemieckie oddziały.

Po sukcesie zjedzenia dokonano się w Michniowie w dniu 12 i 13 lipca 1943 r. niemieckie władze zakazały upamiętnienia ofiar pacyfikacji. Przy zbiorowej mogile nie wolno było postawić symbolicznego krzyża, zapalczyć znicza, odmówić modlitwy. Grób nakazano zaościć.

Wieś miała przestać istnieć, a świat miał o Michniowie zapomnieć. Pomimo tego świadkowie mordu i rodziny ofiar nie zapomnieli. Chronili relikty, zapisywali nazwiska ofiar i okoliczności ich śmierci. Z ich inicjatywy powstała pierwsza lista Pamięci, zajmująca zaledwie kilka sal w miejscowym Klubie Rolnika. Opiekę nad nią przez długie lata sprawowała, ocalała z masakry Marianna Grabińska. Oprawdzała zwiedzających i opowiadała o tragedii, jakiej doświadczyli jej mieszkańcy. Walczyła o pamięć i godne upamiętnienie ofiar. Od 1945 r. mieszkańcy Michniowa w każdą rocznicę zbrodni uczestniczą w uroczystej mszy świętej w intencji ofiar.

Dzisiaj, w 75. rocznicę pacyfikacji, możemy powiedzieć, że oprawcom Michniowa nie udało się zrealizować swojego planu. To tutaj, w małej świętokrzyskiej wsi, czczona jest pamięć ofiar setek miejscowości spacyfikowanych przez Niemców w całej Polsce. Na murze okalającym obiekt widnieją tabliczki z ich nazwami: Radwanowice, Łgota, Borów, Jamy, Szalas, Skłoby, Adamów, Longinówka, Burzenin, Majdan Stary i inne. Ustanowione święto państwowe Dzień Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej, który w tym roku będziemy obchodzić po raz pierwszy, jest ważnym dopełnieniem aktu pamięci.

Historyczne muzeum narracyjne powstające w Michniowie już cieszy się zainteresowaniem opinii publicznej. Jego założenia ekspozycyjne mają za zadanie upowszechnić informację o walce, prześladowaniach i mordach dokonywanych na mieszkańcach wsi polskich. Naszą intencją jest, aby ich historia zaistniała w świadomości narodowej, wyrwała się z ram historii lokalnej. Czyście szły o rozstrzelaniu ponad tysiąca chłopów, mężczyzn, kobiet i dzieci w końcu marca 1940 r. we wsiach: Szalas, Skłoby, Lełtków, Chlewniki i in. w powiatach opoczyńskim i koneckim za zrekompensowanie partyzantom polskim, oskarżeni o setki cha-

tup w tych wsiach częstokroć z ich mieszkańcami [...] Czyścisł się o wymordowaniu 18 marca ubiegłego roku [1942] we wsiach: Giepiów, Wadawów koło Zwolenia około 180 chłopów za zaborstwo Niemca?”

Muzeum Wsi Kieleckiej jako instytucja kultury Samorządu Województwa Świętokrzyskiego, ma obowiązek, uczynić wszystko, aby na powyższe pytanie, zadane na łamach konspiracyjnego pisma podczas II wojny światowej, nasze przyszłe pokolenia Polaków odpowiedziały. Tak, słyszełmy! Tak, zramy tę historię!”

Mariusz Masny
dyrektor Muzeum Wsi Kieleckiej

„Zapomniani bohaterowie. Wieś polska podczas II wojny światowej”

Pliki do pobrania

„Zapomniani bohaterowie. Wieś polska podczas II wojny światowej” (pdf, 1.6 MB)